

НАУЧНИ СКУП „УЛОГА НАУЧНЕ ПЕРИОДИКЕ У РАЗВОЈУ ИСТОРИОГРАФИЈЕ О ЦРНОЈ ГОРИ”

ТИТОГРАД, 21. и 22. децембра 1987

Историјски институт СР Црне Горе одржао је научни скуп „Улога научне периодике у развоју историографије о Црној Гори” — поводом 60-годишњице излажења „Записа” а затим „Историјских записа”, часописа који је био основа развоја историографије о Црној Гори. У току два дана поднесена су 23 научна саопштења, различита по тематици и проблематици. У уводном излагању Јован Р. Бојовић је поднио научно саопштење „Улога, Записа и Историјских записа у изучавању црногорске историје”. На основу анализе садржаја часописа ту је дата оцена целокупне историографије о Црној Гори од раног средњег вијека до савремених дана. Посебну вредност „Записи” — „Историјски записи” имају за културну баштину Црне Горе, пошто је у њима објављен велики дио архивске грађе која чини основу у проучавању прошлости. Бојовић је истакао да је часопис био „матрица” око које су се окупљали, сазријевали и капиталне радове објавили многи црногорски и југословенски историчари. Захваљујући часопису „Записи”, — „Историјски записи” писана рјеч црногорске прошлости отргнута је од заборава. На основу дугогодишње традиције „Записа” — „Историјских записа” наука у Црној Гори одупирала се „дневним потребама политике”, држећи се максиме „Кад се воде замуте иди ка извору”. Најбољи примјер научне одговорности и патриотске савјести „Записи” су показали 1941. године, када је редакција одлучно одбила материјалну помоћ италијанског окупационог режима, излажући се великим опасностима.

Више од 2/3 научних саопштења било је посвећено „Записима” — „Историјским записима”. Због разноврсности тема све ове реферате неопходно је било груписати

по предмету обраде, хронолошком реду и начину обраде појединих проблема у часопису. Запажено је да ИЗ представљају и значајно „врело” научних радова из етнологије етнографије и обичајног права, умјетности. Саопштења Сава и Јована Вукмановића и Драгане Радојичић управо су се односила на ову проблематику. Из њих се може извести заједничка констатација да такви радови објављени у „Записима” — „Историјским записима” и у осталој периодичи имају огроман значај за науку и за њен свестранији развој.

Из поља архивистике посебно заслужују пажњу саопштења Марије Црнић-Пејовић „Архивска грађа као примарни извор за историографију Црне Горе у црногорској научној периодичи с посебним освртом на „Записе” — „Историјске записе” и рад Милоша Милошевића „Неколико мисли о научној периодичи као аналитичкој етапи на путу ка синтези”. У тим саопштењима покренуто је мноштво питања битних за развој архивистике као посебне дисциплине у Црној Гори и њеним акутним проблемима: заштита и обрада архивске грађе, спор развој архивске стручне службе, избор и коришћење примарне грађе и њено публиковање. Без обзира на велики напредак архивистике не може се заобићи прегалачки рад Душана Вуксана на страницама „Записа”. Дугогодишње научно и стручно искуство Милоша Милошевића дошло је до пуног садржаја и у његовом саопштењу. Посебно се осврнуо на коришћење оригиналних докумената и њихово превођење. Да би се документ користио, по М. Милошевићу неопходно је да истраживач познаје вријеме и простор, поријекло, занимање аутора документа, стил и језик, као и његову намјену. Посебно је Милошевић указао на

„злоупотребе” у коришћењу архивске грађе у смислу унапријед постављених хипотеза „како би се избјегло стварно тумачење чињеница”, „јер по тој логици оне се унапријед знају”. Такође је Милошевић осудио поступак појединих историчара који користе документе „преко трећег лица”. Он је тај поступак упоредио са коришћењем у економији лажног новца, јер одавно је познато правило „само здрава валута улази у оптицај”.

Као што је познато, „Записи” — „Историјски записи” били су главни часопис историографије о Црној Гори, па се гро радова и односи на ову проблематику. Тако су се на средњи вијек односила саопштења Марице Маловић-Ђукић и Божидара Шекуларца. За проучавање црногорско-руских односа Радоман Јовановић је такође истакао значајан допринос часописа „Историјских записа”. Саопштење Славка Бојанића истиче „Улогу „Грлице” у развоју црногорске историографије”, пошто је овај часопис за културну баштину народа у Црној Гори био „прозор у свијет” и пут повезивања са осталим југословенским народима.

У саопштењу Новице Ракочевевића дат је аналитички пресјек историје балканских рагова 1912. и 1913. године и тумачења историографије о тим догађајима. Посебно су наглашени вођење ратних операција црногорске војске и њени неуспјеси у „скадарској кризи”.

Саопштења Перка Војиновића и Бранислава Маровића односила су се на економску и социјалну проблематику у Црној Гори у савременој епоси. Перко Војиновић је дао основни пресјек историје црногорског села и сељаштва у другој половини 19. вијека до слома Краљевине Југославије 1941. године. Процес индустријализације у Црној Гори је спорије текао него у неким другим покрајинама Југославије, а црногорски сељак се нерадо одлучивао за занат, што је објективно кочило напредак и одлив вишка радне снаге.

Научна саопштења Радоја Пајовића и Радомира Булатовића односила су се на историју НОР-а и социјалистичке револуције. Р. Пајовић је дао кратак пресјек развоја историографије о НОР-у у Црној Гори, истичући да је основна „матича” за пручавање те проблематике био Историјски институт и његов орган „Историјски записи”. Знатан дио часописа био је посвећен историји КПЈ и НОР-у. Р. Пајовић сматра да ти радови чине „златну средину” достигнућа југословенске историографије о НОР-у и социјалистичкој револуцији.

Рад Зорана Лакића „Историјски записи” и научна критика” изазвао је знатижељу научне јавности. Лакић је истакао да су редакције „Историјских записа” настојале да његују и уважавају критичку мисао савремене науке и да при томе поштују ауторитет аутора. Одбацивани су сви радови којима се настојало фалсификовати прошлост. Елементе научне критике „Историјски записи” су његовали кроз објављивања посебних рубрика Дискусија, Округли сто и Прикази и биљешке. Научна критика, по Зорану Лакићу, у „Историјским записима” имала је значајну улогу у развоју научне мисли и академске толеранције. У немогућности ширег приказивања, од осталих радова неопходно је споменути саопштења Ђура Батрићевића, Марије Мартиновић, Марка Марковића и Војислава Вулековића.

Рад Јалимажа Салиха „Историјски радови о Црној Гори на страницама Годишњака Друштва историчара Босне и Херцеговине” такође је запажен. Водећи часопис за историографију у Б и Х

знатан дио простора посвећивао је историји Црне Горе.

Послије саопштења Томислава Жугића „Обрада црногорске прошлости у часопису „Споне““ развила се дискусија у којој се чуло и мишљење да је било неопходно на овом научном скупу приказати и остале часописе из Црне Горе који по свом квалитету превазилазе локалне оквире и у којима

су сарађивали водећи југословенски историчари.

Научни скуп „Улога научне периодике у развоју историографије о Црној Гори“ дао је значајан допринос развоју научне мисли. Показало се да су „Записи“ — „Историјски записи“, главно упориште за просперитет историографије у Црној Гори.

Милан Бајовић